

פרק א' – שטח

שטח שיפוט - מתייחס לשטח התחום בגבולות העיר כפי שהוכרזו על ידי שר הפנים וקיבלו תוקף חוקי. לוח א/1 מבטא את השינויים שחלו בשטח השיפוט של ירושלים, כפי שנמדד על ידי המרכז למיפוי ישראל. נתוני השנים 1968 ואילך תוקנו בהתאם להנחיות הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, שמקורן במשרד הפנים.

שימושי קרקע - דרכים לניצול הקרקע לתפקודים שונים כגון: בינוי, חקלאות, ייעור, תעשייה וכדומה. שימושי קרקע מתייחסים למצב הקרקעות בהווה בניגוד לייעודי הקרקע המתייחסים לשימוש המיועד לעתיד.

שימושי קרקע מחולקים לשני סוגים עיקריים: שטחים בנויים ושטחים פתוחים.

שטחים בנויים מפולחים בהתאם לתפקודים שונים: מגורים, חינוך והשכלה, בריאות ורווחה, שירותים ציבוריים, תרבות ופנאי, נופש וספורט, מסחר ומשרדים, תעשייה, תשתיות, תחבורה, ומבנים חקלאיים. שטח פתוח מפולח על פי הסוגים הבאים: שטח פתוח ציבורי, יער וחורש, חקלאות ושטח פתוח אחר.

1. חלוקה סטטיסטית של ירושלים

העיר מחולקת ליחידות גאוגרפיות הומוגניות ככל האפשר. חלוקה זו נועדה להקל על ניתוח הנתונים הסטטיסטיים, וכוללת:

אזור סטטיסטי - היחידה הקטנה ביותר של החלוקה הגאוגרפית. מונה בדרך כלל בין 1,000 ל-8,000 נפשות (בממוצע מונים אזורים סטטיסטיים בין 3,000 ל-4,000 נפשות).

תת-רובע - כולל מספר אזורים סטטיסטיים שלמים שיש ביניהם רצף טריטוריאלי. תת-רובע מונה בדרך כלל בין 10,000 ל-30,000 נפשות.

רובע - כולל מספר תתי-רובע שלמים שיש ביניהם רצף טריטוריאלי. רבעים בירושלים מונים בין 30,000 ל-80,000 נפשות.

לוח א/3 מתייחס לתיחומם של אזורים סטטיסטיים בירושלים ולשטח כל אזור, כפי שנקבע על ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ונמדד על ידה בשנת 2011.

שינויים בחלוקה הסטטיסטית של ירושלים במפקד האוכלוסין 2008 והשוואה למפקדים קודמים

במפקד האוכלוסין בשנת 2008 שונו השטח והסמלים של האזורים הסטטיסטיים, תתי הרובע, והרבעים בירושלים.

מעבר והשוואה של אזורים סטטיסטיים בין מפקד 1972 ועד למפקד 2008 אפשריים בעזרת מפתחות המעבר המצויים בלוח א/5, המתפרסם באתר האינטרנט של השנתון הסטטיסטי לשנת 2012 בכתובת www.jiis.org.il. מפתח המעבר ממפקד 2008 למפקד של 1995 מצוי בלוח א/6. לוחות אלו מתארים את השינויים שחלו באזורים הסטטיסטיים בין המפקדים. פירוט נוסף אודות סוגי השינוי וסוגי הפיצול שהוגדרו בלוחות וכן אודות מידת האפשרות להשוואה בין אזורים במפקדים השונים, נמצא במבוא לפרק א' באתר האינטרנט של השנתון הסטטיסטי לשנת 2013.

אזורים סטטיסטיים במזרח ירושלים

בשנת 2011 הוגדרו וקובצו אזורים סטטיסטיים בעלי רוב של אוכלוסייה ערבית בגבולות חדשים (תיחום מקובץ). סמלי האזורים במפקד האוכלוסין 2008 אשר הוגדרו מחדש הם: הרבעים 2, 3, 6, 7, 14, 15 ותת-רובע 161. סמליהם החדשים של אזורים אלו הם: אזורים - 2111-2911. מפתח מעבר בין אזורי מפקד האוכלוסין 2008 לבין התיחום המקובץ שהוגדר בשנת 2011 מופיע באתר האינטרנט של השנתון הסטטיסטי 2012, www.jiis.org.il, בלוח א/7.

הרובע היהודי (אזור סטטיסטי 721) נכלל באזורים הסטטיסטיים שתוחמו מחדש, ונתוני אוכלוסייה והגירה לאזור זה מוצגים תחת אזור 2512.

2. מטרופולין ירושלים ויישובי סובב ירושלים

בשנת 2014 פרסמה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה נתונים ראשוניים לגבי מטרופולין ירושלים. הגדרת המטרופולין אינה תואמת להגדרת מרחב סובב ירושלים וחלק מהיישובים שנכללים במטרופולין ירושלים אינם נכללים בסובב ירושלים ולהיפך. לגבי מרחב הסובב, ראוי לציין כי חלק מהאזורים הכלולים במרחב סובב ירושלים כלולים גם במטרופולין תל אביב.

מטרופולין ירושלים

לאחר מפקד האוכלוסין 2008 נקבעו קריטריונים חדשים להגדרת מטרופולינים בישראל. הוגדרו ארבע מטרופולינים: תל אביב, חיפה, באר שבע וירושלים. לראשונה הוגדרה מטרופולין ירושלים. מטרופולין היא אזור עירוני הכולל כמה ערים ויישובים שהם ישות עירונית אחת מבחינה תפקודית. בין היישובים במטרופולין מתקיימים קשרי גומלין כלכליים, חברתיים ותרבותיים, המתבטאים ביוממות (נסיעות לעבודה וללימודים), ובנסיעות למטרות אחרות. הקריטריונים להגדרת היישובים במטרופולין:

- סף יוממות של 20% מהמועסקים בכל אחד מהיישובים אשר עובדים באחד מאזורי התעסוקה במטרופולין.
- רציפות מרחבית של המטרופולין המוגדר.

- מועצות אזוריות נכללו במטרופולין בכללותן ככל הניתן – עם זאת, במטרופולין ירושלים נכללו המועצות האזוריות מטה יהודה ומטה בנימין רק בחלקן.
- יישובים ישראלים ביהודה ושומרון נכללו בגבולות המטרופולין, בתנאי שעמדו בקריטריונים שלעיל. היישובים הוצגו כנקודות בודדות, מבלי ליצור רציפות טריטוריאלית.

חלוקות פנימיות - גלעין, טבעת וגזרה

הגלעין הוא העיר המרכזית של המטרופולין. הטבעות נקבעו לפי עצמת הזיקה לגלעין. בירושלים הוגדרו גלעין וטבעת חיצונית בלבד. הגזרות חולקו לפי אזורים גיאוגרפיים (מזרח, מערב, צפון, דרום), כשהיישובים הישראליים ביהודה ושומרון הוצגו כגזרה עצמאית במטרופולין (גזרת היישובים הישראליים ביהודה ושומרון).

לוח א/6 מציג את כלל היישובים המשויכים למטרופולין ירושלים בשמותיהם, לפי הגזרה שבה הם נמצאים וסוגי היישובים.

[מפת המטרופולינים](#) מאתר הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה

[מפת גבול מטרופולין ירושלים](#) מאתר הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה

[מפת טבעות וגזרות מטרופולין ירושלים](#) מאתר הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה

יישובי סובב ירושלים

בלוחות יישובי סובב ירושלים, הרשויות המקומיות שמוצגות כוללות את כל הרשויות המקומיות במחוז ירושלים (בית שמש, אבו גוש, מבשרת ציון וקרית יערים), מודיעין-מכבים-רעות במחוז מרכז, שלוש המועצות האזוריות הנושקות לעיר (מטה יהודה, מטה בנימין וגוש עציון) ורשויות מקומיות נבחרות בשטחי יהודה ושומרון (ביתר עילית, מודיעין עילית, מעלה אדומים, אפרת, בית אל, גבעת זאב, הר אדר וקרית ארבע).

3. רשימת המקורות ללוחות

לוח א/1: רשומות - קובץ התקנות, 2064, כ' בסיוון תשכ"ז, 28.6.1967, עמ' 2690/1, פקודת סדרי השלטון והמשפט, תש"ח 1948 - צו קביעת שטחים, תוספת. וכן, 2065, כ' בסיוון תשכ"ז, 28.6.1967, עמ' 2694/5, פקודת העיריות, אכרזה על הרחבת תחום עיריית ירושלים, תוספת. וכן, 5524, ה' בסיוון תשנ"ג, 25.5.1993, אכרזת ירושלים (שינוי תחום העירייה) (תיקון)

לוחות א/1-2: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, הרשויות המקומיות בישראל, לשנים מתאימות, (Int.); הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, שנתון סטטיסטי לישראל; הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, נתוני מפקד האוכלוסין 2008; עיריית מעלה אדומים

לוח א/3: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, גף גיאוגרפיה; תעתיק השמות לאנגלית - האקדמיה ללשון העברית

לוח א/4: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, הרשויות המקומיות בישראל, לשנים מתאימות, (Int.)

לוח א/5: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, נתונים שנתיים, לשנים המתאימות, (Int.)

לוח א/6: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, המטרופולינים בישראל על בסיס נתוני מפקד 2008, השינויים בגבולות המטרופולין (Int.)